

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Слухань у Комітеті з питань гуманітарної та інформаційної політики «Про Стратегію розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія»

Учасники слухань у Комітеті з питань гуманітарної та інформаційної політики «Про Стратегію розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія», які відбулися 7 липня 2021 року, обговоривши Стратегію розвитку читання на 2021-2025 роки та усвідомлюючи необхідність невідкладного розв'язання проблем, що склалися у книговидавничій галузі й суспільстві у зв'язку з недостатнім впливом книги та читання на його розвиток, наголошують на важливості здійснення низки комплексних системних заходів з метою захисту національного інформаційного простору, максимального задоволення потреб громадян у їхньому культурно-освітньому та науково-інтелектуальному розвитку, конкурентоспроможності української книги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Аналізуючи стан видавничої галузі як цілісної екосистеми, учасники комітетських слухань зауважили суттєві проблеми національного книговидавництва і книгорозповсюдження.

Серед іншого, учасники комітетських слухань констатують:

- недосконалість державної статистики книговидавництва, що відображала би реальний стан ринку, яка робить неможливим прийняття своєчасних та ефективних рішень для розвитку галузі;
- недосконалість законодавча база, зокрема, щодо податкового стимулювання галузі, оренди видавництвами, книгарнями, бібліотеками приміщень у будівлях, що належать до державної чи комунальної власності тощо ;
- невідповідність умов кредитування видавничої галузі та видавничих проєктів можливостям видавців, що спричиняє обмеження фінансового потенціалу галузі лише власними обіговими коштами суб'єктів видавничої справи, які працюють на книжковому ринку України;
- відсутність бюджетного фінансування видавничих проєктів за прозорою (грантовою) системою, що сприяла б розвитку пропозиції;
- недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів поповнення бібліотечних фондів вітчизняною книгою;
- існування проблеми піратства (контрафакту і контрабанди) на ринку, що спричиняє втрати понад третини потенційного обсягу легального ринку.

Усі ці чинники створюють об'єктивні передумови для інших негативних явищ в українському книговидаванні. Це, зокрема:

- істотне зменшення обсягів виробництва за назвами і накладами вітчизняної видавничої продукції та суттєве зростання собівартості книжок і, відповідно, зменшення можливостей їхнього споживання;
- зниження конкурентоспроможності української книги та жанрова обмеженість українського книжкового ринку, на якому досі недостатньо літератури, зокрема, з наукової тематики;
- зниження рівня професійної майстерності фахівців у видавничій сфері;
- невідповідність сучасним вимогам технічної і технологічної бази поліграфічного комплексу держави;
- втрата переважною частиною населення України інтересу до читання різножанрової вітчизняної літератури, а, відповідно, й розуміння виняткової ролі книги у процесі розвитку людини;
- порушення прав інтелектуальної власності авторів і видавництв на літературний контент у царині як паперової, так і електронної книги; засилля контрафактної книги на підприємствах роздрібного продажу книжок та піратського електронного контенту в мережі Інтернет;
- нерозвиненість системної роздрібно-книжкової торгівлі, що обмежує можливості видавництв у реалізації своїх видань та доступу читачів до вітчизняної книги тощо.

Від стану вітчизняного книговидавання та книгорозповсюдження значною мірою залежить виконання бібліотечними установами країни своїх основних функцій – забезпечення інформаційних, науково-дослідницьких, освітніх, культурних, інтелектуальних та інших потреб різних вікових груп громадян України. На сьогодні через багаторічне недофінансування бібліотечної галузі, зменшення обсягів видавничої продукції і накладів видань до 1-2 тис. примірників більшість книг, виданих в Україні, не потрапляють до користувачів бібліотек. Ресурсне забезпечення бібліотек також не відповідає потребам і запитам користувачів та потребує значного системного оновлення. Недостатнє поповнення бібліотечних фондів зменшує можливості громадян для реалізації їхніх конституційних прав на вільний доступ до інформації, до надбань вітчизняної та світової літератури, науки і культури та вкрай негативно позначається на моральному, культурному, інтелектуальному розвитку Українського народу.

Нині можна констатувати занепад вітчизняної книготорговельної мережі. Це позбавляє видавництва можливості реалізації виготовленої друкованої продукції та отримання оборотних коштів для продовження й нарощування виробництва, а отже, веде до згортання вітчизняного книжкового ринку.

Для реалізації низки завдань і функцій, спрямованих на підтримку книговидавничої справи, популяризацію читання та української літератури у світі, стимулювання перекладацької діяльності, в Україні створений і діє Український інститут книги. Діяльність Інституту покликана пропагувати українську національну культуру за кордоном та світове культурне надбання в

Україні, підтримувати написання українськими авторами різножанрових творів, що дозволить сформувати вітчизняний ринок авторських прав й поживити залучення інвестицій у книговидавничу сферу; забезпечувати якісний конкурсний відбір проєктів для надання грантів для реалізації проєктів у книговидавничій сфері; ефективно спрямовувати зусилля держави на задоволення й поживлення читацького попиту; сприяти збільшенню частки національної книжкової продукції на ринку, що розвиватиме економіку та збільшить надходження до бюджетів усіх рівнів.

У зв'язку із внесенням змін до Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» (№ 692-ІХ від 16.06.2020), Українському інституту книги встановлено нові завдання, зокрема щодо надання грантів інституційної підтримки суб'єктам видавничої справи та грантів для підтримки проєктів у книговидавничій галузі.

У контексті покладених на Український інститут книги завдань і повноважень та з метою створення законодавчого підґрунтя для формування навичок та потреб у читанні як життєвій стратегії українського суспільства, розвитку людського потенціалу, напрацьований і поданий на погодження до відповідних органів та відомств проєкт Стратегії розвитку читання на 2021 –2025 роки «Читання як життєва стратегія».

Як зазначено у Пояснювальній записці до проєкту Стратегії, її розроблення зумовлено необхідністю кардинальних змін у підходах до промоції читання як усвідомлено обраної дозвіллевої, освітньої практики та практики саморозвитку – задля всебічного та гармонійного розвитку особистості, зокрема, критичного мислення та освітнього рівня, що відповідатиме європейським освітнім та іншим нормам. Реалізація Стратегії є необхідною складовою гуманітарної безпеки України, оскільки виконує завдання національної консолідації, модернізації, розвитку української культури та зміцнення людського потенціалу.

Відповідно до наданих Українським інститутом книги розрахунків, для реалізації програм Інституту та надання грантів (в межах реалізації Стратегії розвитку читання на 2022-2025 роки) необхідне таке фінансування:

Рік	Бюджетна пропозиція УІК, тис. грн	В т.ч. гранти, тис. грн.	В т. ч. поповнення фондів	В т.ч. сертифікати на придбання книг, тис. грн
2022	678 972,0	242 500,0	139 000,0	200 000,0
2023	1 372 470,5	316 000,0	199 000,0	748 000,0

2024	1 447 361,7	340 000,0	249 000,0	748 000,0
2025	1 443 600,0	374 900,0	270 000,0	748 000,0

Виділені з бюджету кошти будуть використані, зокрема, на поповнення бібліотечних фондів для наближення до виконання нормативу щодо оновлення фондів – 240 млн. грн, що відповідає 1% оновлення фондів (норматив – 5% щороку, визначений відповідно до п. 11 Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 72) та на оплату праці додаткових штатних працівників та експертів для оцінювання проєктів на виконання програм і грантів Українського інституту книги в обсязі 15 715,8 тис. грн.(коефіцієнт -1,1 щороку).

На думку учасників комітетських слухань, необхідно здійснити низку невідкладних заходів з метою повернення книзі та читанню притаманної їм ролі найбільш впливових чинників формування кращих якостей людської особистості та розвитку демократичного суспільства. У цьому контексті ухвалення Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія» має стати одним із вагомих і вирішальних кроків.

Враховуючи зазначене, учасники слухань у Комітеті з питань гуманітарної та інформаційної політики **р е к о м е н д у ю т ь**:

Верховній Раді України разом із Кабінетом Міністрів України:

забезпечити внесення змін до Податкового кодексу України в частині, що стосується звільнення від оподаткування прибутку суб'єктів видавничої справи на період з 2021 до 2025 рік;

розробити та ухвалити відповідні зміни до законів України «Про авторське право та суміжні права», «Про захист прав споживачів», «Про електронну комерцію» з метою посилення, аж до кримінальної відповідальності, за виготовлення та реалізацію контрафактної книжкової продукції і поширення піратського літературного контенту в національному сегменті мережі Інтернет.

Кабінетові Міністрів України:

схвалити Стратегію розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія» і забезпечити передбачення щорічно необхідних коштів на її реалізацію у державному та місцевих бюджетах;

забезпечувати у повному обсязі фінансування Українського інституту книги з метою ефективного функціонування та належного виконання ним завдань і функцій;

розробити відповідні зміни до Митного кодексу України в частині, що стосується операцій із завезення імпортованого поліграфічного обладнання та технологічних матеріалів, які не виготовляються в Україні, призначених для друку та виготовлення книжкової продукції, передбачивши звільнення цих операцій від ввізних мита та ПДВ терміном на 5 років;

сприяти запровадженню системи пільгового кредитування суб'єктів видавничої справи під державні гарантії з метою створення умов для відновлення і динамічного нарощування обсягів виробництва книжкової продукції за назвами та накладами, технічного і технологічного переобладнання поліграфічної бази книгодрукування, розширення існуючих та створення нових книготорговельних підприємств і мереж;

започаткувати програму відшкодування (рібейту) щодо легальних книготорговельних підприємств, передбачивши відшкодування їм із державного бюджету 15 % від суми щорічних продажів україномовної книги з метою часткового покриття витрат на оренду книготорговельних площ;

на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України № 902-р від 25 червня 2008 року «Про вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібною торгівлі книжковою продукцією» розробити програму сприяння розвитку книжкової торгівлі, передбачивши у ній надання в оренду під організацію книготорговельних підприємств площ у будівлях державної та комунальної власності;

дозволити роздрібну торгівлю книжками як товарами першої необхідності під час локдаунів поряд із торговельними підприємствами з продажу продуктів харчування, санітарно-гігієнічної продукції та аптеками;

розробити та запровадити Порядок надання сертифікатів на придбання різножанрової літератури для груп населення, серед яких спостерігається найбільша втрата інтересу до читання (неповнолітнім від 14 років) та батькам новонароджених, що спрямована на розвиток мотивації до читання

забезпечити передбачення в державному та місцевих бюджетах окремим рядком видатки на реалізацію Стратегії розвитку читання, зокрема на системне оновлення і наповнення фондів бібліотек у необхідних обсягах.

Міністерству культури та інформаційної політики України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерству закордонних справ України, Міністерству інфраструктури України, Міністерству внутрішніх справ України, Міністерству економіки України, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерству молоді та спорту України, Міністерству оборони України, Міністерству освіти України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству розвитку громад та територій України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству у справах ветеранів України, Міністерству фінансів

України, Службі безпеки України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Уповноваженому із захисту державної мови, Урядовому уповноваженому з прав осіб з інвалідністю:

долучитися до реалізації Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія».

Органам місцевого самоврядування:

передбачити кошти для реалізації Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія» в обсягах до 3% від місцевих бюджетів.